

Senioru lietu padomes sēde

2013.gada 21.augustā

PROTOKOLS NR.4

Rīgā,
Skolas ielā 28, 2.korpusa 3.stāva zālē

2013.gada 21.augustā
plkst. 11.00

Vada: Ilze Viņķele, labklājības ministre

Piedalās:

Janīna Ancāne	Biedrības „Vārkavas novada pensionāri” valdes priekšsēdētāja
Silvija Beikerte	Biedrības „Rīgas aktīvo senioru alianse” valdes locekle
Jāzeps Janiševs	Biedrības „Latvijas Senioru alianse” valdes priekšsēdētājs
Sarmīte Krecere	Latvijas Pensionāru federācijas priekšsēdētāja vietniece
Valērija Muižniece	Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Starpnozaru sadarbības nodaļas vecākā referente
Andris Siliņš	Latvijas Pensionāru federācijas priekšsēdētājs
Maija Poršņova	Labklājības ministra padomniece
Elīna Petrovska	Pārresoru koordinācijas centra Attīstības uzraudzības un novērtēšanas nodaļas konsultante
Inese Šmitiņa	Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktore

Pieaicinātās personas:

Jānis Felsbergs Latvijas Pensionāru federācijas Pensiju komisijas priekšsēdētājs

Protokolē: Margarita Žukovska, Senioru lietu padomes sekretariāts, Labklājības ministra palīdzība

Darba kārtībā:

1. Veiksmīgas sabiedrības novecošanas politika.
2. Citi jautājumi.

1. Latvijas Pensiju sistēmas problēmjaudājumi un to risināšanas iespējas.

Senioru lietu padomes (turpmāk - padome) vadītāja **I.Viņķele** atklāj ceturto padomes sēdi un dod vārdu Labklājības ministrijas Sociālās apdrošināšanas departamenta direktorei J.Muižniecei.

J.Muižniece prezentē Pensiju sistēmu Latvijā, sniedzot informāciju par sociālās aizsardzības sistēmas un Pensiju sistēmas priekšnosacījumiem, pensiju reformu mērķi, sociālās

apdrošināšanas pamatprincipiem un aizsardzības mehānismiem, individuālās pensijas ietekmējošiem rādītājiem, demogrāfiskās un sociālās apdrošināšanas sistēmas noslodzi, darba/apdrošināšanas stāža nozīmi pensijas aprēķinā, Sociālās apdrošināšanas budžeta galvenajiem rādītājiem, kā arī iezīmē pensiju indeksācijas variantus 2014.gadam un turpmākiem gadiem.

S.Beikerte jautā, vai līdz šim tika pētīta problēma, kāpēc ir tik liels minimālās algas saņēmēju skaits valstī? Nav saprotams, vai tā ir darba devēju iniciatīva, vai tomēr darba ņēmēji nav ieinteresēti saņemt pilnu oficiālo algu, tādā veidā izvairoties no nodokļu maksāšanas.

A.Ašeradens komentē, ka te ir saskatāmi divi aspekti. Pirmkārt, valstī ir noteikta minimālā alga, un to saņem liela daļa valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku. Otrkārt, privātajā sektorā, pamatojoties uz datiem par sociālās apdrošināšanas iemaksām, minimālo algu saņēmēji ir 36%, savukārt sabiedrisko aptauju rezultāti liecina, ka reālajā dzīvē minimālās algas saņem par 11 procentpunktiem mazāk jeb 25% aptaujāto. Tāpat, dati par patēriņu rāda, ka patēriņš ir lielāks nekā saņemtās algas, kas ļauj secināt par lielu ēnu ekonomiku valstī. Viņš pauž viedokli, ka te ir gan uzraugošo valsts iestāžu kompetence, gan darba ņēmēju kompetence, gan nepietiekams arodbiedrību darbs.

S.Beikerte ierosina veikt izglītojošas kampaņas, lai skaidrotu iedzīvotājiem nodokļu nemaksāšanas sekas, kā arī iemaksu apmēra ietekmi uz nākamo pensiju.

M.Poršņova pauž viedokli, ka tikai mazo pensiju indeksācija, kas tiek praktizēta Latvijā noved pie tā, ka cilvēki ar zemākām iemaksu algām atrodas tādā pašā stāvoklī, kā tie, kuru iemaksas bija lielākas. Tas nekādā mērā nestimulē apdrošināšanas iemaksu no augstākas algas.

I.Alliks informē, ka ir vairāki pētījumi par neregistrēto nodarbinātību Latvijā, kur konstatēts, ka galvenā problēma ir lielā darba ņēmēju īpatsvarā, kuri piekrīt oficiāli saņemt minimālo algu, bet pārējo neoficiāli. Viņš min Igauniju, kur neregistrētās nodarbinātības rādītājs sastāda aptuveni 20%. Vienlaicīgi viņš pauž viedokli, ka valsts kontrolējošās iestādes dara visu iespējamo, lai cīnītos ar „ēnu ekonomiku”.

Viņš uzsver, ka cilvēki ar darba stāžu no 20 līdz 30 gadiem, kuri šo gadu garumā ir saņēmuši tikai minimālo algu, nekad lielu pensiju nesaņems un kļūs par valsts lielo problēmu nākotnē.

A.Siliņš informē, ka, tiekoties ar dažādiem cilvēkiem, ir izdarījis secinājumu, ka iedzīvotāji pārsvarā nav ieinteresēti maksāt nodokļus, jo netic adekvātai pensijai nākotnē. Kā otro problēmu viņš min mazos uzņēmējus, kuriem ir jāizšķiras starp nodokļu maksāšanu un biznesa turpmāko pastāvēšanu.

I.Viņķele lūdz padomes locekļus vienoties par problēmu jautājumiem, kuri izriet no J.Muižnieces prezentācijas un par kuriem Padomes locekļi uzskata par nepieciešamu diskutēt nākamajās sēdēs.

A.Siliņš informē, ka Latvijas Pensionāru federācijas uzdevumā juristi ir pētījuši likuma normas, kuras reglamentē uzkrātā pensiju kapitāla indeksāciju un nonākuši pie slēdziena, ka indeksācijas koeficienti var nodrošināt tikai kapitāla pieaugumu. Tomēr pie koeficientiem, kas ir mazāki par 1 notiek kapitāla samazinājums. Uzklusot vairākus Latvijas Pensionāru federācijas biedrus, viņš secina, ka tie, kas ir aizgājuši pensijā pēc 2011.gada, ir palikuši zaudētāji salīdzinot ar tiem, kas pensionējušies, piem., 2008.gadā.

I.Alliks atgādina, ka finanšu krīzes laikā Latvijas valdība ir veikusi pasākumus, kuru rezultātā tika samazinātas algas un pārtraukta pensiju indeksācija, šo pasākumu rezultātā pensiju kapitāla indekss bija mazāks par 1, kas nostādīja daļu jauno pensionāru neizdevīgākā situācijā nekā tos, kas aizgāja pensijā pirms krīzes. Tomēr ar atpakaļejošo datumu neko nav iespējams mainīt. Uz priekšu var iekļaut likumā normu, ka pie nosacījuma, ja indekss ir mazāks par 1, tad indeksu neizmanto.

A.Siliņš informē, ka vairāki cilvēki ir iesnieguši prasību Satversmes tiesā par piešķirtās pensijas apmēra pamatotību.

I.Viņķele pauž viedokli, ka valdība nepārskatīs piešķirtās pensijas, kamēr nav saņemts Satversmes tiesas spriedums. Vienlaicīgi viņa uzskata, ka šīs varētu būt viens no jautājumiem, kas būtu jāskata nākamajās padomes sēdēs.

M.Poršnova piedāvā lūgt Labklājības ministrijas ekspertiem veikt aprēķinu, kādu ietekmi uz valsts sociālās apdrošināšanas budžeta izdevumiem atstās šādas izmaiņas Pensiju likumā.

I.Alliks vērš klātesošo uzmanību uz to, ka šobrīd ekonomisti prognozē Latvijas ekonomikas vienmērīgu attīstību un izaugsmi. Viņš arī vērš uzmanību, ka pamatproblēmas radīja ne algu samazinājums krīzes laikā, bet gan nepamatots algu pieaugums 2008.gadā bija 30% algu pieaugums valstī, līdz ar to sekoja pensiju kapitāla pieaugums.

I.Viņķele piedāvā izvērtēt iespēju noteikt likumā „Par valsts pensijām” pensiju kapitāla indeksa zemāko un augstāko robežu, lai ekonomiskās situācijas pārmaiņu rezultātā pensijas netiktu pakļautas nesamērīgam samazinājumam vai pieaugumam.

J.Felsbergs piedāvā, kapitāla indeksa aprēķinā izmantot arī patēriņa cenu indeksu.

A.Siliņš kā nākamo problēmu iezīmē situāciju, kad cilvēks pārejot no viena veida pensijas uz cita veida pensiju (piemēram no invaliditātes uz vecuma pensiju, vai no izdienas uz vecuma) zaudē apmērā, kas ir netaisnīgi.

I.Alliks Informē, ka šī problēma ministrijā ir identificēta jau iepriekš un Saeima ir akceptējusi grozījumus Likumā par valsts pensijām, kuri stāsies spēkā šī gada 1. oktobrī. Pēc likuma stāšanās spēkā pensijas, kuru apmērs ir mazāks par iepriekš piešķirto tiks pārrēķinātas par visu periodu.

A.Siliņš kā nākamo virza jautājumu par sociālās apdrošināšanas iemaksām. Šobrīd valdība paredz noteikt sociālās apdrošināšanas iemaksu griestus. Viņš jautā, kurā Eiropas Savienības valstī vēl tiek noteikti šādi griesti? Viņš ierosina noteikt griestus pensiju pirmajam līmenim, tādējādi nodrošinot sociālo taisnīgumu.

M.Poršnova uzsver, ka katrs cilvēks pats ar savām sociālajām iemaksām veido savu nākotni un sociālās apdrošināšanas iemaksu griestu noteikšana pasargās sociālās apdrošināšanas sistēmu no lieliem izdevumiem.

I.Viņķele lūdz padomes locekļus turpmāk izvairīties no vispārinājumiem, un pamatot savus pieņēmumus ar faktiem.

A.Siliņš uzskata, ka pensiju indeksācijai kaut daļēji būtu jākompensē dzīves dārdzība. Viņš izsaka priekšlikumu kompensēt dzīves dārdzības pieaugumu visiem pensionāriem, indeksējot viņu pensijās noteiktu summu.

M.Poršnova atbalsta A.Siliņa ierosinājumu.

I.Šmitiņa informē, ka izmaiņas realizēt informācija sistēmā ir iespējams, bet indeksācijas kārtības maiņa padarīs sarežģītāku pensiju aprēķinu sistēmas uzturēšanu nākotnē, piemēram pensiju pārrēķinu gadījumā.

A.Siliņš ierosina pensiju neapliekamo minimumu pielīdzināt minimālajai algai.

2. Pensionāra apliecības izsniegšanas kārtības maiņa

I.Šmitiņa iepazīstina padomes locekļus ar informāciju par pensionāra apliecības izsniegšanas kārtības maiņu. Viņa uzskata, ka šobrīd ir svarīgi pieņemt lēmumu par sekojošiem jautājumiem:

- ✓ vai saglabāt pensionāru apliecības;
- ✓ vai ir lietderīgi mainīt pensionāru apliecību sagatavošanas tehnoloģisko procesu;
- ✓ vai lietderīgi apliecības izsniegšanai ieviest jaunu pakalpojuma pieprasīšanas kanālu- elektroniski;
- ✓ vai vienveidot vecuma pensionāra apliecību un izdienas pensijas saņēmēja apliecību saturu un izmērus.

I.Šmitiņa informē, ka Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (turpmāk - VSAA) ierosina atstāt spēkā esošo apliecību izsniegšanas kārtību, jo:

- ✓ administratīvās izmaksas ir nesamērīgi lielas attiecībā pret ieguvumu sabiedrībai;
- ✓ lai iesniegtu pensionāra apliecības pieprasījumu elektroniski, pensionāram nepieciešams tehniskais aprīkojums (dators, skeneris, elektroniskais paraksts)
- ✓ nav garantijas, ka pašrocīgi skenēta fotogrāfija būs vajadzīgajā kvalitātē.

A.Siliņš atbalsta I.Šmitiņas priekšlikumu neelektronizēt pensionāru apliecības pieprasīšanas procesu. Vienlaicīgi viņš pievērš uzmanību, ka pensionāru apliecībām ir nestandarta izmērs, kas atšķiras no citiem dokumentiem vai maksājumu kartēm.

I.Šmitiņa piekrīt A.Siliņam, norādot, ka atšķirību rada to izgatavošanas tehnoloģija,- apliecības tiek laminētas, kas palielina to formātu. VSAA jebkurā gadījumā izskatīs arī pensionāru elektroniskus pieteikumus pensionāru apliecības saņemšanai, ja tādi tiks saņemti un būs izpildīti visi priekšnoteikumi, lai apliecību varētu izsniegt (piešķirta pensija un VSAA rīcībā būs personas fotokartiņa) Risks, ka apliecībā šādā veidā varētu tikt izmantota citas personas foto, ir nebūtisks.

A.Siliņš lūdz nākamajā padomes sēdē atļaut piedalīties Latvijas Pensionāru federācijas Veselības komisijas priekšsēdētājam.

Nolēma:

1. **Labklājības ministrija uz nākamo Senioru padomes sēdi izstrādā priekšlikumus pensiju indeksācijai 2014.gadā un nākamajos gados, par pamatu ņemot sekojošos indeksācijas variantus:**
 - a) **indeksēt visas pensijas ar patēriņa cenu indeksu (tā, kā to paredz spēkā esošais likums);**
 - b) **indeksēt visas pensijas līdz noteiktam apmēram;**
 - c) **piemērot diferencēto koeficientu atkarībā no pensijas apmēra.**
2. **Nākamajā padomes sēdē izskatīt iepriekš padomes locekļu iesūtītos priekšlikumus saistībā ar veselības jautājumiem.**
3. **Nākamo Senioru lietu padomes sēdi rīkot 2013.gada 9.oktobrī pl.11.00.**

Sēdi slēdz plkst. 12:30.

Padomes priekšsēdētāja

I.Viņķele

Protokolēja

M.Žukovska